

Aika: Perjantai 13.4.2007 klo 15.00 – 17.00

Paikka: Teollisuuskatu 23, 4 krs. B438

Läsnä: Markku Löytönen, pj.

Sirkku Blinnikka, Päijät-Hämeen koulutus konserni

Juha Hakala, KK

Kristiina Hormia-Poutanen, KK

Annu Jauhiainen, KK

Tiina Kupila-Rantala, Tieteen tietotekniikan keskus, CSC

Markku Laitinen, KK, asiantuntija

Ari Muhonen, TKK

Elisa Orrman, Kansallisarkisto

Taina Lepistö, KK, sihteeri

Poissa: Eija Karjalainen, Lappeenranta kaupunginkirjasto

Teo Kirkinen, HY

Kari Liukkonen, OY

Ari Rouvari, KK

Esa-Pekka Keskitalo, KK

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi

3. Tiedotusasioita

Juha Hakala kertoi Kansalliskirjaston tietohallintostrategiasta sekä uudesta pitkäaikaissäilytys – työryhmästä:

- Kansalliskirjastossa on valmisteilla uusi tietohallintostrategia, jonka lähetekeskustelu käydään 31.5.07. Suunniteltu valmistumisaikataulu on vuoden 2007 loppuun mennessä.
- Opetusministeriö on asettanut työryhmän suunnittelemaan elektronisen aineiston pitkäaikaissäilytystä Suomessa. Työryhmä kokoontuu ensimmäisen kerran toukokuussa ja sen työn on tarkoitus valmistua vuoden 2007 lokakuun loppuun mennessä. Ryhmän puheenjohtajana toimii Jouko Nenonen Kansallisarkistosta, sihteerinä Anne Lehto Opetusministeriöstä ja Esa-Pekka Keskitalo Kansalliskirjastosta.

Annu Jauhiainen kertoi järjestelmätoimittaja ExLibris Groupin kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksista:

- Neuvotteluissa on pyritty löytämään ratkaisu yliopistokirjastojen yhteistietokannan Lindan ongelmiin. Ratkaisuksi on esitetty Voyager-sovelluksen Universal Catalogue-modulin korvaamista Aleph –sovelluksen yhteisluettelotoiminnolla. Mahdollinen vaihto voitaneen tehdä nykyisen lissensiosopimuksen puitteissa niin, että kustannuksia tulee vain Ex Librisin tekemästä työstä. Alustavan aikataulun mukaan asiassa tehdään päätös vuoden 2007 kuluessa.

4. Asiantuntijaryhmien raportit

Ryhmien puheenjohtajat/edustajat raportoivat ryhmiensä toiminnasta ja kertoivat meneillään olevista ajankohtaisista asioista

Kirjastotoiminnan vaikuttavuuden arviointiryhmä / Markku Laitinen:

Markku Laitinen esitteli vaikuttavuuden arvioinnin ryhmän toimintaa vuonna 2006. Ryhmä kokoontui kaksi kertaa ja sen toiminnan fokuksiksi on hahmottunut kirjastotoiminnan vaikuttavuutta kuvaavien mittareiden kehittäminen. Ryhmä hyödyntää työvälineinään muun muassa standardeja, tilastoja, Balance Score Card – mittaristoa, sekä asiakaskyselyjen tuloksia. Ryhmän työskentelyn haasteena on noussut esiin vaikuttavuuden arviointivälineiden kehittämisen suuri tarve kirjastoalalla, sekä eri kirjastosektoreiden erilaisten tarpeiden ja käytössä olevien mittareiden yhteensovittaminen. Ryhmän jäsenet tekivät vuonna 2006 Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmälle esityksen Vaikuttavuuden arvioinnin ryhmän nimen muuttamisesta Kirjastotoiminnan vaikuttavuuden arviointiryhmäksi. Esitys hyväksyttiin.

Keskustelu:

Keskustelussa nousi esiin mittaamisen merkittävä rooli ja haaste kirjastojen toiminnan tehokkuuden osoittajana. Arvioinnin kehittämisen todettiin olevan uuden palvelukeskuksen myötä korkealla Kansalliskirjaston prioriteeteissa. Mittaamisen tulosten todettiin kiinnostavan varmasti myös päättäjiä.

Markku Laitinen toi esiin tieteellisten kirjastojen tilastotietokannan vuoden 2006 aikana tehdyn kehittämistyön olleen merkittävä edistysaskel, sillä se tarjoaa faktatietoa kirjastojen vaikuttavuuden tueksi. Hän totesi myös, että laadullisten mittareiden kehittäminen on kirjastotilastoinnissa parhaillaan käynnissä ja kirjastot ovat hyvin sitoutuneita kehitystyöhön.

Ohjelmisto- ja standardointiryhmä / Juha Hakala

Juha Hakala esitteli Ohjelmisto- ja standardointiryhmän toimintaan vuonna 2006–2007 vaikuttaneita hankkeita. Voyager – järjestelmän nykytilanteeseen ei ole Annu Jauhaisen esityksen lisäksi lisättävää. Kansalliskirjasto on rakentanut uuden DSpace -pohjaisen julkaisuarkistosovelluksen, jonka kirjastot voivat ottaa käyttöön. Tällä hetkellä keskitettyyn ympäristöön on jo sijoitettu Helsingin yliopiston ethesis-palvelu. Myös Turun yliopiston julkaisuarkisto on myös liittymässä mukaan keskitettyyn ympäristöön. Monikielisyys ja URN-tunnusten käyttö ovat osoittautuneet haasteellisiksi toteuttaa, mutta tällä hetkellä palvelu toimii hyvin. Ohjelmisto- ja standardointiryhmä on ottanut myönteisen kannan MARC21 –formaatin käyttöönottoon Suomen kaikissa kirjastoissa vuoteen 2010 mennessä. Juha Hakala kommentoi myös RFID-sovellusten vuoden 2006 aikana yleistynyttä käyttöönottoa Suomessa. Yleiset kirjastot ovat olleet aktiivisimpia tällä saralla, Lähes kaikki käyttöönotot ovat tapahtuneet yleisissä kirjastoissa, esimerkkinä Turun kaupunginkirjasto, mutta myös Teknillisen korkeakoulun kirjasto on aloittanut käyttöönottoa valmistelevan hankkeen. Teknisiä sovelluksia on kuitenkin tarjolla useita ja Hakala arveli, että tulevaisuudessa saattaa olla käytössä useita standardeja, jotka eivät ole keskenään yhteismitallisia. Myös tietoturva on herättänyt huolta,

mutta Hakalan mukaan tarralle tallennettavien tietoelementtien sopiminen yhteisesti varmasti hälventää uhkakuvia. Suomessa vallitsee verrattain hyvä yksimielisyys ja ohjeistus asiasta.

Keskustelu:

Kristiina Hormia-Poutanen kommentoi ryhmien vuoden 2006 aikaista toimintaa. Viime vuoden aikana kokoontuneet asiantuntijaryhmät Ohjelmisto- ja standardointiryhmä sekä Kirjastotoiminnan vaikuttavuuden arviointiryhmä eivät tuota toivotulla tavalla aineistoa ohjausryhmänä toimivan Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmän työskentelyyn. Syynä tähän saattaa olla ryhmien kokoontumisten vähäisyys. Asiantuntijaryhmien toiminnan arviointi voisi tulevaisuudessa olla perusteltua. Hormia-Poutanen totesi, että Digitaalisen kirjaston kehittämisen linjanvedoista tullaan keskustelemaan Kansalliskirjaston johtoryhmässä tiistaina 17.4.2007. Kehittämislinjaukset Kansalliskirjaston sisällä eivät yksin riitä, vaan vaaditaan suurempaa foorumia. Työskentely täytyy kuitenkin viedä konkreettisten päätösten tasolle. Kansalliskirjastolla on tarve edetä ja tehdä hankkeisiin liittyviä päätöksiä melko nopealla aikataululla.

5. URN-resoluutiopalvelu

URN-tunnukset ovat kansalliskirjastojen ylläpitämä verkkojulkaisujen pysyvien tunnusten järjestelmä. Sen käyttöönotto kiinnostaa Suomessa mm. useita korkeakouluja. Järjestelmän avulla dokumenteille voidaan antaa myös nk. pysyvä osoite.

URN-tunnusten toimivuus edellyttää läheistä yhteistyötä ja yhteisiä toimintaperiaatteita Kansalliskirjaston ja URN-tunnusten jakelijoiden välillä. Jakelijoille syntyy myös pitkän aikavälin vastuu osallistumisesta järjestelmän ylläpitoon.

Esitys: Annetaan suositus URN-tunnusten jakelun lisäämiseksi ja hyväksytään julkaisijoita koskevat tunnusten käytön ja niihin liittyvien palveluiden tarjonnan periaatteet.

Keskustelu: Juha Hakala kertoi, että kirjastojen näkökulmasta URN-tunnuksiin liittyvä verkkojulkaisujen luettelointia koskeva ongelma. Julkaisujen URL-osoitteet muuttuvat usein ja tietokannan ajan tasalla pitäminen vaatii manuaalista ylläpitoa. Suomessa on valittu ratkaisuvaihtoehdoksi staattinen linkki, URN-tunnus. Kansalliskirjaston ethesis-palvelu on esimerkki kyseisen tekniikan sovelluksesta. Staattisen linkin käyttöä suosittavat myös Euroopan kansalliskirjastot.

Hakalan mukaan Kansalliskirjastoon keskitetty URN-tunnusten jako ei palveluna rajaudu vain kirjastoalan sisälle, vaan esimerkiksi opetusministeriö ja tilastokeskus ovat osoittaneet kiinnostusta käyttöönottoon.

Hakala esitti, että Ohjelmisto- ja standardointiryhmä valmistelisi suosituksen URN-tunnusten käytöstä URL-tunnusten sijaan ja toisi asian verkkopalveluryhmän käsiteltäväksi. Kansalliskirjastossa työestetään parhaillaan ohjeistusta, johon suositus voisi nojata.

Keskustelussa tuotiin esille, että kumppanitahoilta saatava auktorisointi voisi auttaa osoitteiden ylläpitämisen vaatimien resurssien vakiintumisessa. Resursseja kaivataan erityisesti jos palvelu laajenee kirjastoalan ulkopuolelle. URN-tunnusten käyttöönotto vaatii julkaisijoilta vahvaa sitoutumista päivittämiseen ja rekisteröimiseen. Osoitteiden jakaminen vaatii tarkkuutta, jotta järjestelmä pysyisi aukottomana. Päivitykset tehdään kirjastoissa, eikä työtä voida kokonaisuudessaan siirtää Kansalliskirjastoon.

Päätös: Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmä suhtautuu esitykseen myönteisesti.

6. Verkkopalveluryhmän kokoonpano 2007–2009

Esitys: Todetaan verkkopalveluryhmän kokoonpano toimikaudella 2007–2009:

Markku Löytönen, pj.
Tiina Kupila-Rantala, Tieteen tietotekniikan keskus CSC
Birgitta Aurén, Vaasan kaupunginkirjasto
Elisa Orrman, Kansallisarkisto
Ari Muhonen, TKK
Sirku Blinnikka, Päijät-Hämeen koulutus konserni
Teo Kirkinen, HY
Kari Liukkunen, OY
Juha Hakala, Kansalliskirjasto
Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto
Annu Jauhiainen, Kansalliskirjasto, valmistelija
Lisäksi asiantuntijoita sekä sihteeri Kansalliskirjastosta.

Keskustelu: Puheenjohtaja totesi, että Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmän nykyinen kokoonpano on osoittautunut toimivaksi ja jatkaa työskentelyä. Puheenjohtaja painotti kuitenkin, että asiantuntijatyöryhmien työskentely vaatii kriittistä arviointia. Jatkossa on hyvä seurata mitkä työryhmät osoittautuvat tarpeellisiksi, onko esim. laitteistoryhmä edelleen tarpeellinen ja tarvitaanko jotain muuta ryhmää sen sijaan. Puheenjohtaja tiedusteli myös mielipidettä onko ryhmien kokoonpanoa tarpeen muuttaa.

Keskustelussa todettiin, että laitteiston osalta juoksevien asioiden hoito sujuu myös ilman laitteistoryhmää. Varsinaiset päätökset laitteistoihin liittyen tehdään joko Kansalliskirjastossa tai konsortiossa.

Aiemmin ohjausryhmässä esillä ollut ryhmien puheenjohtajien välinen yhteydenpito on ollut vähäistä. Kansalliskirjaston sisällä kerran kuussa kokoontuvan Triangelitiimin hyödyntäminen ryhmien toiminnan tukena voisi olla mahdollisuus tulevaisuudessa.

Ehdotettiin ryhmien puheenjohtajien osallistumista ohjausryhmän kokouksiin. Tämä voisi sitouttaa myös ryhmien toimintaa, jolloin keskustelu asiantuntijaryhmien ja ohjausryhmän välillä olisi säännöllisempää ja ryhmät myös osallistuisivat tätä kautta laajempien linjojen eteenpäin vientiin.

Päätös: Hyväksyttiin esitetty Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmän kokoonpano, mutta päätettiin selvittää vielä, voidaanko ottaa mukaan asiantuntijaryhmien puheenjohtajat.

7. Toimintasuunnitelma 2007 (liitteet 1 ja 2) / Annu Jauhiainen

Todetaan vuoden 2006 raportti. Käsitellään jo viime kokouksessa luonnosteltu, sen jälkeen päivitetty toimintasuunnitelma.

Esitys: Hyväksytään vuoden 2007 toimintasuunnitelma.

Keskustelu: Annu Jauhiainen esitteli vuoden 2006 toimintasuunnitelman ja raportin (liite 1) sekä vuoden 2007 toimintasuunnitelman. Kristiina Hormia-Poutanen esitti muutosta vuoden 2007 toimintasuunnitelman kohtaan Julkaisuarkistot. Kansalliskirjaston rooli tulisi kirjata muotoon: Kansalliskirjasto kehittää julkaisuarkistopalvelua, sen toimintamalleja, rahoitusratkaisuja ja hallintomalleja. Kristiina Hormia-Poutanen teki myös toisen ehdotuksen Kansalliskirjaston kansallisen elektronisen kirjaston HALTI-projektin esittelystä Ohjelmisto- ja standardointiryhmässä sekä Digitaalisen kirjaston verkkopalveluryhmässä. Ryhmissä voisi herätä ajatuksia HALTI:n kehittämiseen.

Puheenjohtaja huomautti että toimintasuunnitelman sisältäessä lukuisia eri elementtejä on asiantuntijoiden hyödyntämisen ryhmän työskentelyssä erittäin tärkeää.

Juha Hakala ehdotti pitkäaikaissailytystyöryhmän työskentelyn seuranta seuraavan kokouksen asialistalle ja Jouko Nenosta esittelijäksi.

Ehdotettiin myös Opetusministeriön uuden IT-päsihteerin Esko Ala-Peijarin kutsumista vieraaksi seuraavaan kokoukseen, jolloin voitaisiin pohtia ryhmän yhteistyötä opetusministeriön kanssa.

Päätös: Puheenjohtaja totesi toimintasuunnitelman hyväksytyksi esitetyin tarkennuksin.

8. Muut asiat

Juha Hakala toi esiin ONIX-formaatin käyttöönoton Suomessa. Kotimainen ONIX on mahdollisesti valmis käyttöönotettavaksi jo kesällä 2007. Digitaalisen kirjaston verkkopalvelutyöryhmän roolista käyttöönotossa on hyvä keskustella jatkossa.

9. Seuraavan kokouksen ajankohta

Seuraavan kokouksen ajankohdaksi sovittiin torstai 6.9.2007 klo 14.00–16.00.

10. Kokouksen päättäminen.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.45.